

УДК 811.111'255:159.942

DOI DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2019-80-9>ВПЛИВ СТАНУ АФЕКТУ НА МИСЛЕННЄВО-МОВЛЕННЄВІ ПРОЦЕСИ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ДИСКУРСУ)

Негляд Катерина Олександрівна,

аспірант

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ekaterina1neglyad@gmail.comorcid.org/0000-0003-0029-6078

Мета статті – дослідити афективне мовлення персонажів англomовного літературного дискурсу крізь призму його деформуючого або сприятливого впливу на мисленнєві та мовленнєві процеси. Матеріалом дослідження слугувало афективне мовлення персонажів англomовного літературного художнього дискурсу. До уваги брався також авторський опис їхніх емоцій, відчуттів та невербальної поведінки, які уможливають отримання комплексу внутрішніх і зовнішніх виявів феномену афекту. Для вирішення поставлених завдань використано загальнонаукові **методи** (описовий та функціональний методи) та спеціальні лінгвістичні дослідницькі методи (прагмалінгвістичний метод, когнітивний метод та компонентний аналіз). У роботі афект витлумачується як найвищий за інтенсивністю ступінь протікання як негативних, так і позитивних емоцій, при цьому знак протікання афекту (позитивний або негативний) не пов'язаний безпосередньо зі змінами в роботі свідомості. **У результаті дослідження** встановлено, що стан афекту спричиняє три основні психічні стани: стан дисоціації, стан евстресу та перехідний, або пошуковий стан, кожен із яких характеризується певними мовленнєвими особливостями та певними невербальними проявами, які в художньому дискурсі описані в авторських ремарках. Також встановлено, що стан афекту здатний заважати або сприяти функціонуванню вищих психічних процесів, викликати активні дії або пасивний стан і таким чином впливати на мовленнєво-мисленнєві процеси. Авторка статті доходить **висновку** про те, що афект починається від приємного або неприємного подиву, а потім під час наростання емоційного збудження перетворюється в такі базові емоції, як страх, відчай, гнів і захоплення. У статті аналізуються три психічні стани, зумовлені станом афекту: стан дисоціації, стан евстресу (який стимулює роботу свідомості) і прикордонна фаза переходу від стану дисоціації на проміжну програму адаптації. Встановлено, що у стані дисоціації на перший план висувається емотивна інформація, пов'язана із прямим відображенням емоційного стану мовця, мовлення людини є імпульсивним і не завжди передбачає наявність співрозмовника. Для стану евстресу характерним є усвідомлене прагнення донести до співрозмовника власну емоційну оцінку фактів дійсності. Пошуковий адаптаційний стан характеризується прагненням мовця подолати деформуючий вплив афективних процесів та знайти слова, які вірно передають крайній ступінь емоційного збудження.

Ключові слова: емоція, емотивність, дисоціація, евстрес, персонаж.

AFFECT STATE IMPACT ON THE COGNITIVE AND SPEECH PROCESSES
(ON THE SAMPLES FROM ENGLISH LITERARY DISCOURSE)

Neglyad Kateryna Oleksandrivna,

Postgraduate Student

of Odessa I. I. Mechnikov National University

ekaterina1neglyad@gmail.comorcid.org/0000-0003-0029-6078

The **purpose** of article is to analyze affective speech from the perspective of its deforming or beneficial impact upon the cognitive and speech processes.

The material under analysis is presented by 225 speech episodes taken from English literary fictional discourse in which personages experience the state of affect. Apart from the personages' uttered speech, their inner speech, as well as the author's comment providing their thoughts, emotions and non-verbal behavior, have been subjected to a detailed analysis.

The linguistic analysis of the selected data has been based on the application of the following **general scientific methods**: the *descriptive* method that was helpful to identify variant and invariant characteristics of the investigated data, the *functional* method used to find out speech segments in action, as they fulfil certain functions, bearing in mind the purposeful nature of language units, and **specific linguistic methods**: the *pragmatic linguistic* method which was helpful for establishing emotionally coloured speech forms, *cognitive* method used to establish the relations between certain cognitive abilities of a speaker and the speech production, as well as the types of their interaction, and the *component* analysis used to establish how certain type of affect is realized by verbal and non-verbal means.

Affect is seen as short-time emotional outburst, characterized by vivid manifestation, accompanied by the speaker's movement control failure. Affect is usually provoked by pleasant or (more often) unpleasant astonishment which is later accompanied by fear, despair, anger, or joy.

As a **result** of the study, there has been offered a functional differentiation of the affect state: the state of dissociation, the state of eustress, and transitional, or search state, each of which is characterized by certain speech peculiarities, depicted in personages' direct speech, as well as certain non-verbal means described by the author of the literary discourse.

The **conclusions** are important because they prove the connection between emotions and cognitive-speech processes.

Key words: emotion, emotiveness, dissociation, eustress, personage.

1. Вступ

Проблеми емотивності мовлення неодноразово привертала увагу фахівців різних наукових царин, знаходили відображення в наукових теоріях, окреслювали нові орієнтири для сучасних досліджень і, зрештою, сприяли розбудові емотиології. На актуальності досліджень емоціональної комунікації неодноразово наголошували чи то в принагідних наукових розвідках, чи то у спеціальних працях, які безпосередньо стосувалися емотивного корпусу відповідної мови. Загальноновизнано, що емоції відіграють важливу роль у процесах пізнання, людських взаєминах; вони організують і направляють сприйняття, мислення і дії; вони відображають етнокультурні стереотипи (Анохін, 1964; Фортунатов, 1976; Ізард, 1980; Вітт, 1983; Вілюнас, 1984; Джеймс, 1984; Нушикян, 1986; Левінсон, 1992; Апресян, 1995; Гнезділова, 2007; Цинтар, 2018 та ін.).

З огляду на це емотивність розглядають як стилістичну категорію тексту (Гальперін, 1981; Кухаренко, 1988; Арнольд, 1981; Кожина, 1983; Матвеева, 1996; Гнезділова, 2007; Вовк, 2016) або як семантичну особливість тексту (Болотов, 1981; Шаховський, 1984; Бидіна, 1994; Томашева, 1995; Іонова, 1998; Гладь, 1999; Шевченко, 2004; Борисов, 2005). Лінгвісти виокремлюють емотивність як одну з модальностей тексту (Арутюнова, 1981; Вольф, 1985; Гак, 1998; Кадар, 2015). В останні десятиліття вивчають прототипові ситуації, в яких виникають емоції (Йорданська, 1984; Вежбицька, 1999; Філімонова, 2001; Броннікова, 2008), проводять рівневий аналіз емотивного мовлення (Латіна, 1991; Воробйова, 1995; Красавський, 1995; Цибіна, 2005; Киселюк, 2009; Раті, 2016 та ін.). Емоційна комунікація почала вивчатися в рамках прагматичних досліджень: С. Галлуа (1994) досліджує вибір стратегій вираження емоцій у різних соціальних контекстах; К. Каффі і Р. Дженні (1994); Т.М. Синєокова (2004) та К.І. Беляєва (2018) розробляють дослідницький апарат для вивчення емотивної комунікації.

Останнім часом вчених усе більше привертає *функціональний підхід* до вивчення емоційних проявів, пов'язаний із вивченням особливостей їхнього впливу на загальну життєдіяльність людини, в тому числі на мовленнєву діяльність. Результати проведених досліджень дозволяють дійти висновку про те, що основним фактором, релевантним під час дослідження впливу емоційної сфери на мовлення, є *вплив, деструктивний* (деформуєчий) або *конструктивний* (сприятливий), який афективний стан справляє на мисленнєві та мовленнєві процеси.

Отже, **актуальність** нашого дослідження визначається необхідністю подальшого вивчення функціонально-прагматичного впливу емоцій на мовленнєву діяльність людини.

Не претендуючи на вичерпне розв'язання проблеми афективного мовлення, ми поставили собі за **мету** дослідити англomовне афективне мовлення крізь призму його деформуєчого або сприятливого впливу на мисленнєві та мовленнєві процеси.

У відповідності до мети сформульовано такі науково-дослідницькі **завдання**: 1) надати визначення афекту як форми емоційного стану; 2) дослідити можливі варіанти впливу афективних ситуацій на свідомість мовця; 3) ідентифікувати способи маркування виокремлених афективних станів у літературному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували 225 мовленнєвих епізодів вираження афекту, виокремлених методом суцільної вибірки з 75 художніх творів англomовних авторів ХХ та ХХІ століть обсягом 21050 сторінок. У літературному дискурсі зображено внутрішнє мовлення персонажів, авторський опис їхніх емоцій, відчуттів та невербальної поведінки, які уможливають отримання комплексу внутрішніх і зовнішніх виявів феномену афекту.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні дослідницькі методи. Серед *загальнонаукових* методів у роботі застосовано *описовий метод* – для планомірної інвентаризації та виокремлення інваріантних і варіативних ознак аналізованого фактичного матеріалу; *функціональний метод* застосовано для дослідження мовних одиниць у дії, у процесі функціонування з огляду на цілеспрямовану природу мовних одиниць і явищ. У межах *спеціальних* мовознавчих методів застосовано *прагматично-лінгвістичний метод* – для аналізу вживання мовцем певних емоційно-забарвлених мовних форм; *когнітивний метод* – для простеження зв'язку певних когнітивних здатностей людини з мовленням і форм їхньої взаємодії; *компонентний аналіз* – для вивчення реалізації певного типу афекту вербальними та невербальними засобами.

2. Класифікації емоційних явищ у психолінгвістиці

Емоційні явища диференціюють залежно від їхніх зовнішніх проявів і способів вираження: від інтенсивності та тривалості протікання, спрямованості (на суб'єкт або на об'єкт), об'єктивних показників (фізіологічних та фізичних), залежності від впливу ситуації і багатьох інших чинників. Крім того, емоції поділяють на вищі і нижчі, базисні і похідні, позитивні і негативні, такі, що сприяють активізації індивіда або, навпаки, такі, що характеризують його пасивний стан.

У короткому психологічному словнику під редакцією А.В. Петровського і М.Г. Ярошевського (1985) виділені такі форми прояву емоцій, як *відчуття, афекти, почуття, пристрасті, настрої*.

У Філософському словнику під ред. М.М. Розенталя (1975) наводяться такі види емоцій: *настрій, афект, пристрасть*. А.Н. Леонтьєв поділяє всі емоційні явища на *емоції* і *почуття*, з одного боку, і *афекти* – з іншого (Леонтьєв, 1972). А.Н. Лук говорить про чотири основні форми емоційних станів: *почуття, афекти, пристрасті* і *настрої* (Лук, 1982).

Особливо значущим у плані параметричного опису емоційних станів і виявлення їхніх лінгвістичних корелятивів видається вивчення основних закономірностей роботи механізму породження мовлення під час змін функціонального стану людини (Спивак, 1998). Такі зміни спостерігаємо, якщо людина знаходиться у стані афекту.

А.Г. Фортунатов стверджував, що «якщо емоція – це душевне хвилювання, то афект – це буря. Будь-яка емоція може досягти рівня афекту, якщо вона викликається сильним або особливо значущим для людини стимулом» (Фортунатов, 1976). Цю думку поділяє Є.П. Ільїн, який вважає, що афект є сильно вираженою емоцією (Ільїн, 2002).

Однак відмінність між емоціями й афектами полягає не тільки в різному ступені інтенсивності. Якщо емоційні процеси по відношенню до предметних дій виконують лише «тонічні» функції, визначаючи готовність до дії, її темпи і т.д., то в афекті збудження отримує безпосередній доступ до моторики (Рубинштейн, 1976). Саме тому мовні засоби вираження афективних реакцій мають іншу семантичну природу. Знаковий образ наділяється мовцем суб'єктивним емоційним значенням і актуалізується на певному рівні породження мовлення. Стан афекту безпосередньо впливає на мисленнево-мовленнєві процеси і веде до *змін у роботі механізму породження мовлення*.

3. Тлумачення афекту як емоційного явища

Згідно зі словниковими дефініціями афект є «короткочасним станом сильного емоційного переживання (жаху, люти, розпачу), який зазвичай супроводжується втратою контролю над своїми діями» (Новый словарь русского языка, 2000) або «протилежністю спокою духу, позначає будь-яке викликане почуттям припинення або утруднення у звичайному, нормальному перебігу представлень» (Энциклопедический словарь, 1993).

За П.М. Якобсоном, афект є різко вираженою емоцією, яка стрімко розвивається (Якобсон, 1958). Під час афекту спостерігається падіння активності вищих рівнів психіки, різко знижується, гальмується здатність до активної розумової діяльності, виявляється дефектність сприйняття, що виражається в так званому звуженні свідомості: свідомість фіксується тільки на тому, що викликало афект, а все інше стає лише фоном (Рогачевский, 1984).

Наведені вище визначення створюють враження, що афект грає виключно негативну роль у життєдіяльності людини і впливає суто негативно на інтелектуальні процеси. Проте О.Н. Лук до афективних проявів відносить, окрім подиву, розпачу, гніву, злоби, страху і огиди, також блаженство, захоплення, які, безперечно, є позитивними афектами (Лук, 1982).

Нам імпонує визначення, надане П.К. Анохіним, згідно з яким афект є найвищим за інтенсивністю ступенем протікання як негативних, так і позитивних емоцій, при цьому знак протікання афекту (позитивний або негативний) не пов'язаний безпосередньо зі змінами в роботі свідомості (Анохин, 1964).

Цю точку зору поділяє і Т.Н. Синеокова, яка вважає, що афект є найбільш яскравою, концентрованою формою прояву всіх емоційних реакцій, від власне емоцій (у вузькому сенсі) до волевиявлень (Синеокова, 2004: 30).

Отже, афект не можна однозначно віднести до позитивних або негативних емоцій. Хоча він може бути викликаний і несподіваною радісною звісткою, в переважній більшості випадків афект викликають переживання негативного характеру.

До афективних проявів позитивних емоцій відносять захоплення, натхнення, ентузіазм, напад нестримних веселощів, сміху, а до афективних проявів негативних емоцій – лють, гнів, жах, відчай, що супроводжуються нерідко ступором (застигання в нерухомій позі).

Ми вважаємо, що хоча теоретично будь-яка емоція може досягти рівня афекту, якщо вона викликається сильним стимулом, однак на практиці, як показує аналіз фактичного матеріалу, афект завжди «відштовхується» від приємного або неприємного *подиву*, а потім, під час наростання емоційного збудження, перетворюється в такі базові емоції, як *страх, відчай, гнів і захоплення*.

4. Вплив афективних ситуацій на свідомість мовця

Особливий інтерес становить вивчення впливу стресових ситуацій на свідомість мовця та, як наслідок, на породження мовлення у стані стресу. Дослідження Д.Л. Співака свідчать про те, що вплив стресових ситуацій може спричинити дисоціацію діяльності свідомості, перехід на проміжну програму адаптації або поліпшення характеристик породження і сприйняття мовлення (Співак, 1998: 69).

Цю думку розвиває Т.М. Синеокова, яка стверджує, що стан афекту здатний заважати або сприяти функціонуванню вищих психічних процесів (пам'яті, пізнавальних процесів, логічних операцій і т. ін.), викликати активні дії або пасивний стан (крайнє збудження або гальмування) і, отже, впливати на мовленнево-мисленнєві процеси і тип оцінки (Синеокова, 2004, 37).

У психології розроблені ряди функціональних станів (К.Е. Изард 1980; В.О. Люхіна 1986; Співак 1998), на підставі яких Т.М. Синеокова виокремлює три основні психічні стани, зумовлені станом афекту: стан дисоціації, стан евстресу (який стимулює роботу свідомості) і прикордонну фазу переходу від стану дисоціації на проміжну програму адаптації (Синеокова, 2004).

Стан дисоціації (*dissociation*) визначається у словнику Дж. Древер як «функціональна інтерпретація асоціацій і взаємозв'язків в мисленні, що визначає відтворення спогадів та ідейних систем, а також приватне контролювання різноманітних моторних процесів» (Drever, 1977: 71).

Е. Бернштейн і Ф. Путнем визначають дисоціацію як «відсутність нормального інтегрування думок, почуттів і переживань у потік свідомості й пам'яті» (Bernstein & Putnam, 1986).

Із цього приводу Д.Л. Співак пише, що у стані афекту мисленнево-мовленнєва діяльність людини здійснюється в умовах практично позамежного збудження (істерика, екстаз і т. п.) або позамежного гальмування (ступор, транс і т. п.). Коли бурхливо протікаючий афект отримує домінуючий характер, свідомість звужується до кола пов'язаних лише з ним уявлень, а сприйняття зовнішнього світу майже повністю виключається або спотворюється. Для цього стану характерне гальмування найбільш пізно засвоєних, складних форм поведінки і тимчасове відновлення менш складних, більш стереотипних форм реакцій, включаючи мовленнєві (Співак, 1998: 86).

У випадку прикордонного адаптаційного стану, який Т.М. Синеокова називає «пошуковим», мовець прагне подолати деформуючий вплив афективних процесів на свідомість. Виконання комунікативного завдання ускладнюється труднощами у виборі смислових і структурних компонентів висловлювання, адекватних меті комунікації (Синеокова, 39).

У стані евстресу афект благотворно впливає на мисленнєво-мовленнєві процеси. При цьому знак протікання емоційного збудження не має значення. Оскільки позитивні афекти свідчать про задоволення потреб, а негативні афекти – про їх незадоволення, то мовець прагне «максимізувати (посилити, продовжити, повторити) перший стан і мінімізувати (послабити, перервати, запобігти) другий» (Симонов, 1982: 46). Якщо інтелектуальні емоції, почуття, настрої, пристрасті можуть забарвлювати всю діяльність людини протягом її життя, то афекти у своєму активному прояві вимагають негайних дій. Таким чином, мовцю у стані евстресу властиве прагнення підтримати позитивні і погасити негативні афективні стани.

Таким чином, у залежності від характеру впливу афекту на мовлення виділяють такий ряд психологічних станів: дисоціативний стан, пошуковий стан і стан евстресу.

Вплив стану дисоціації на мисленнєво-мовленнєві процеси полягає в тому, що на перший план висувається емотивна інформація, пов'язана із прямим відображенням емоційного стану мовця. Мовлення людини у стані дисоціації є імпульсивним і не завжди передбачає наявність співрозмовника. Прикладом афективного стану, який спричиняє дисоціацію діяльності свідомості, може слугувати такий епізод англійського літературного дискурсу, в якому дівчина знаходить мертве тіло:

“Kirsty!” he said with a stab of alarm. “What’s happened?”

“He’s dead!” she screamed.

“What happened?”

Her voice sank to a whimper. “Blood. Blood everywhere.” (Beaton, 2013: 78).

Навпаки, як слушно зазначає С.Л. Рубінштейн, для стану евстресу характерним є усвідомлене прагнення «заразити» співрозмовника пережитим станом, донести до нього власну емоційну оцінку фактів дійсності. Вплив на співрозмовника входить до інтенцій мовця, який знаходиться у стані афекту. Це підтверджується тим, що волевиявлення є невід’ємною складовою частиною афективної сфери (Рубінштейн, 1976). Ілюстрацією афективного стану евстресу може слугувати такий епізод:

“But I don’t know what you’re talking about”.

Her voice began to rise and tremble. She said fiercely. “You sonofabitch! Don’t give me this soft treatment. I know all your fucking tricks”.

Then she shrieked. “This must stop! I will not have a dick tailing me!” (Bellow, 2012: 42).

5. Ідентифікація афективних станів є літературному дискурсу

Ідентифікація стану дисоціації в літературному дискурсі може здійснюватися на базі списку авторських ремарок, які:

1) **безпосередньо називають форми його прояву** (*stupor, trance, hysteria, hysterical, the anger flaring, a surge of furious despair, ecstasy of panic, frenzy, almost lost consciousness, shocked and frightened, frantically, panic in his eyes; With anger, shock, fear, and misery coursing through his body; His anger got the best of him; his dismay turned to anger; gazing with shocked bewilderment at him; Panic exploded throughout his body* і т.і.);

2) вказують на типові для нього **фізіологічні прояви** (*burst into tears, tears spilled down his cheeks, shaken into tears of impotence, The tears were now rolling down her cheeks; he began to cry, his knobby shoulders bobbing up and down; hoarse breathing, his hands shook, with furious fists, and her whole body trembled; her bottom lip was trembling; her round face contorted with hatred; Ross began to shake, he was so angry; white-faced, Sweating with fury, her face grey with shock, his face dark with anger; He became very pale, features twisted with defiant rage; All his blood rose, and just as quickly and massively left his brain; A dim, sick, faint feeling came over him; His body seemed to shrink, abruptly drained, hollow, numbed. He almost lost consciousness; Bales almost vomited in shock and the way his heart surged he wondered if he was having a heart attack* і т.і.);

3) вказують на типові для нього **голосові трансформації** (*Her voice sank to a whimper, gasping between sobs, voice was high with panic, he roared, he hissed, I yelled, she cried; he shouted, beside himself; she shrieked, her voice began to rise and tremble; Rapp’s entire body tensed as he let loose an agonizing scream; The voice crackled with a barely controlled hysteria; Ross was too angry to speak; some jumbled words come from his lips, only harsh noises are heard, a high-pitched choking noise gurgles out of his mouth, a howl which weakens into a moan, catches her breath in a shocked gasp* і т.і.);

4) вказують на типові для нього **кінетичні рухи** (*collapses in chair, retreats haltingly as a blind person, sinks back exhausted, punched her hard on the face, smacked him full across the face, He slammed his left hand down flat on the table; savagely seizing her arm; banging the table with his fist, lifting his fist, She clenched her fists; He cracked Ross across the left side of his head with it; he strikes her in the face* і т.і.).

Пошуковий адаптаційний стан характеризується прагненням мовця подолати деформуючий вплив афективних процесів та знайти слова, які вірно передадуть їхній крайній ступень емоційного збудження, як це намагається зробити мати головного героя, яка щойно отримала звістку, що в неї рак:

She was silent, lost in her own thoughts.

‘Mum? I said, there’s plenty they can do, isn’t there?’

‘Oh yes. Oh yes. Lots they can do. I’m going to beat this thing. I mean it, Harry. People live with breast cancer. They do. People live. It’s not like your dad. Can’t fight lung cancer. Can’t fight that. Bloody lung cancer. Bloody cancer. Took your dad. It’s not going to take me. Bloody, bloody cancer. It’s a right... bastard.’ She glanced at me. ‘Excuse my language’ (Parsons, 2010: 95).

Ідентифікація пошукового стану також може здійснюватися за допомогою авторських ремарок, які демонструють труднощі персонажа щодо підбору слів (*Her breathless voice momentarily falters and she makes a fierce gesture as she struggles to speak; stammers, breaks down sobbing, her throat clogs with fear*).

У ситуаціях пошукового стану відсутній ступор, мовцю вдається підбирати слова, але вони характеризуються експресивним синтаксисом (повторами, риторичними питаннями, еліпсисом) – тобто на передній план виходить пряме мовлення.

Ідентифікувати стан евстресу допомагає наявна у прямому мовленні персонажів загроза фізичної розправи, наприклад:

– *Agatha leaned across the table. “You bastard,” she shouted. “I’ll kill you and that philandering bitch!”* (Beaton, 2016: 17).

– *“Where’s my son?” I yelled, struggling to get past Reggie. “What did you do with him? Tell me, you little motherfucker, or I’ll kill you”* (Vance, 2011: 205).

Як демонструють наведені приклади стану евстресу, вплив на співрозмовника входить до інтенцій мовця, про що свідчить їхнє експресивне пряме мовлення (Агата прагне, щоб її чоловік не водив до ресторанів інших жінок, а Марк хоче дізнатися, де знаходиться його син). Щодо невербальних засобів, то тут, як і в інших станах, наявні голосові трансформації: мовці підвищують голос (що теж можна простежити у попередніх прикладах).

6. Висновки

Отже, стан афекту спричиняє три основні психічні стани: стан дисоціації, стан евстресу та перехідний, або пошуковий стан, кожен із яких характеризується певними мовленнєвими особливостями та певними невербальними проявами, які в художньому дискурсі описані в авторських ремарках.

Для стану евстресу характерним є усвідомлене прагнення «заразити» співрозмовника пережитим станом, донести до нього власну емоційну оцінку фактів дійсності. Вплив на співрозмовника входить до інтенцій мовця, який знаходиться у стані афекту. Для цього вживається емоційно забарвлена лексика та експресивні синтаксичні конструкції.

У стані дисоціації на перший план висувається емотивна інформація, пов’язана із прямим відображенням емоційного стану мовця. Мовлення людини у стані дисоціації є імпульсивним і не завжди передбачає наявність співрозмовника. Ідентифікація стану дисоціації в літературному дискурсі може здійснюватися на базі списку авторських ремарок, які безпосередньо називають форми його прояву (*stupor, trance, hysteria, panic, frenzy*), вказують на типові для нього фізіологічні прояви, голосові трансформації та кінетичні рухи.

Ідентифікація стану евстресу можлива завдяки аналізу інтенцій мовця: якщо наявна інтенція емоційно вплинути на співрозмовника, афективне мовлення свідчить про стан евстресу. Крім того, для евстресу характерними є загрози фізичної розправи у прямому мовленні персонажів, які знаходяться у цьому стані.

Пошуковий адаптаційний стан характеризується прагненням мовця подолати деформуючий вплив афективних процесів та знайти слова, які вірно передадуть їхній крайній ступень емоційного збудження. Ідентифікація пошукового стану також може здійснюватися за допомогою авторських ремарок, які демонструють труднощі персонажа щодо підбору слів. У ситуаціях пошукового стану відсутній ступор, мовцю вдається підбирати слова, але вони характеризуються емоційним забарвленням та експресивним синтаксисом (повторами, риторичними питаннями, еліпсисом) – тобто на передній план виходить пряме мовлення.

Перспективою пропонованого дослідження є вивчення паралінгвальних проявів афективного стану в англomовному кінодискурсі.

Література:

1. Анохин П.К. Эмоции. *Большая медицинская энциклопедия*. Т. 35. Москва, 1964. С. 339.
2. Виллюнас В.К. Психология эмоций. Санкт-Петербург : Питер, 1984. 288 с.
3. Ефремова Т.Ф. Новый словарь русского языка (Толково-словообразовательный). Москва : Русский язык, 2000. URL : <http://slovari.gramota.ru/> (дата звернення: 10.10.2019).
4. Изард К. Эмоции человека. Москва : Прогресс, 1980. 212 с.
5. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 752 с.
6. Илюхина В.А. Комплексный подход к изучению адаптивных системных реакций и функциональных состояний человека. *Физиология человека*. 1986. Т. 12, № 1. Ленинград : Наука. С. 25–37.
7. Краткий психологический словарь / Под ред. А.В. Петровского и М.Г. Ярошевского. Москва : Политиздат, 1985. 431 с.
8. Лук А.Н. Эмоции и личность. Москва : Знание, 1982. 176 с.
9. Рогачевский Л.А. Эмоции и преступления. Ленинград : Знание, 1984. 33 с.
10. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 720 с.
11. Симонов П.В. Потребностно-информационная теория эмоций. *Вопросы психологии*, 1982. № 6. С. 44–56.
12. Синеокова Т.Н. Парадигматика эмоционального синтаксиса (на материале английского языка) : дис. ... докт. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2004. 383 с.
13. Спивак Д.Л. Лингвистика измененных состояний сознания : дис...докт. психол. наук : 10.02.19; 19.00.04. Санкт-Петербург, 1998. 351 с.
14. Философский словарь / Под ред. М.М. Розенталя. Изд. 3-е. Москва : Изд-во политической литературы, 1975. 496 с.
15. Фортунатов Г.А. Общая психология : учебник. Москва : Просвещение, 1976. 250 с.
16. Энциклопедический словарь / Издатели Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон. Т. 76 (38). Ярославль, 1993.
17. Якобсон П.М. Психология чувств. Москва : Издательство АН РСФСР, 1958. 384 с.

18. Beaton M.C. Death of a dustman. London : C & R Crime, 2013. 288 p.
19. Beaton M.C. The love from hell. Edinburgh : Constable and Co., 2016. 320 p.
20. Bellow S. Herzog. London : Penguin, 2012. 362 p.
21. Bernstein E. M., Putnam F. W. Development, reliability, and validity of a dissociation scale. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 1986. 174(12). P. 727–735.
22. Drever J. A Dictionary of psychology. London : Penguin Books, 1977. 310 p.
23. Parsons T. Man and wife. London : Harper, 2010. 320 p.
24. Vance L. The Garden of betrayal. London : Corvus, 2011. 499 p.

References:

1. Anoxin P. K. (1964). E`mocii. [Emotions]. *Bol`shaya medicinskaya e`nciklopediya*. T. 35. Moskva. S. 339 [in Russian].
2. Vilyunas V. K. (1984). Psixologiya e`mocij. [The psychology of emotions]. Sankt-Peterburg : Piter. 288 s [in Russian].
3. Efreanova T.F. (2000) Novy`j slovar` russkogoazy`ka (Tolkovo-slovoobrazovatel`ny`j). [New dictionary of the Russian language. (Interpretative and word-building)]. Moskva : Russkijazyk [in Russian]. <http://slovari.gramota.ru/>
4. Izard K. (1980). E`mocii cheloveka. [Human's emotions]. Moskva : Progress. 212 s [in Russian].
5. Il'in E.P. (2001). E`mocii i chuvstva [Emotions and feelings]. Sankt-Peterburg : Piter. 752 s [in Russian].
6. Ilyuxina V.A. (1986). Kompleksny`j podxod k izucheniyu adaptivny`x sistemny`x reakcij i funkcional`ny`x sostoyanij cheloveka. [Complex approach to the study of adaptive system reactions and functional states of a human]. *Fiziologiya cheloveka*. T. 12, # 1. Leningrad : Nauka. S. 25-37 [in Russian].
7. Kratkij psixologicheskij slovar` (1985). / Pod red. A.B. Petrovskogo i M.G. Yaroshevskogo. [Brief psychological dictionary]. Moskva : Politizdat. 431 s [in Russian].
8. Luk A.N. (1982). E`mocii i lichnost`. [Emotions and personality]. Moskva : Znanie. 176 s [in Russian].
9. Rogachevskij L.A. (1984). E`mocii i prestupleniya. [Emotions and crimes]. Leningrad : Znanie. 33 s [in Russian].
10. Rubinshtejn S. L. (2002). Osnovy` obshhej psixologii. [The basis for general psychology]. Sankt-Peterburg : Piter. 720 s [in Russian].
11. Simonov P.V. (1982). Potrebnostno-informacionnaya teoriya e`mocij. [Necessity-information theory of emotions]. *Voprosy` psixologii*. # 6. S. 44 -56 [in Russian].
12. Sineokova T.N. (2004). Paradigmatika e`mocional`nogo sintaksisa (na materiale anglijskogoazy`ka): dis. ... dokt. filol. nauk: 10.02.04. [Paradigmatics of emotional syntax: Thesis for the doctor degree in philology. Speciality 10.02.04 – Germanic languages]. Moskva. 383 s [in Russian].
13. Spivak D.L. (1998). Lingvistika izmenenny`x sostoyanij soznaniya: Dis...dokt. psixol. nauk: 10.02.19; 19.00.04. [Linguistics of disguised states of consciousness: Thesis for the doctor degree in psychology. Specialities 10.02.19; 19.00.04 – Language theory; Psychology]. Sankt-Peterburg. 351 s [in Russian].
14. Filosofskij slovar` (1975). / Pod red. M.M. Rozentalya. Izd. 3-e. [The journal of philosophy]. Moskva : Izd-vo politicheskoy literatury`. 496 c [in Russian].
15. Fortunatov G.A. (1976). Obshhaya psixologiya : uchebnik. [General psychology: manual]. Moskva: Prosveshhenie. 250 s [in Russian].
16. E`nciklopedicheskij slovar` (1993). / Izdateli F.A. Brokgauz, I.A. Efron. [Encyclopedic dictionary]. T. 76 (38). Jaroslavl` [in Russian].
17. Jakobson P.M. (1958). Psixologiya chuvstv. [Psychology of feelings]. Moskva: Izdatel`stvo AN RSFSR. 384 s [in Russian].
18. Beaton M.C. (2013). Death of a dustman. London : C & R Crime. 288 p.
19. Beaton M.C. (2016). The love from hell. Edinburgh : Constable and Co.. 320 p.
20. Bellow S. (2012). Herzog. London : Penguin. 362 p.
21. Bernstein E. M., Putnam F. W. (1986). Development, reliability, and validity of a dissociation scale. *Journal of Nervous and Mental Disease*. 174 (12). P. 727-735.
22. Drever J. (1977). A Dictionary of psychology. London : Penguin Books. 310 p.
23. Parsons T. (2010). Man and wife. London : Harper. 320 p.
24. Vance L. (2011). The Garden of betrayal. London : Corvus. 499 p.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019.
The article was received 15 October 2019